

інформаційному простору та державному суверенітету країни. Наразі можна констатувати, що в Україні через посилення негативного зовнішнього впливу на інформаційний простір існує загроза поступового та свідомого знищення суспільних цінностей та ідентичності нації. Забезпечення інформаційної безпеки України в умовах психологічної нестабільності та негативного впливу інформації та експансіоністсько-агресивної інформаційної політики Російської Федерації потребує консолідації зусиль на всіх рівнях державної влади та громадянського суспільства.

В умовах сучасних інформаційних воєн, політики експансії РФ, національний інформаційний простір України не є повністю захищеним від зовнішніх негативних пропагандистських та інформаційно-психологічних впливів та від загроз. Тому захист інформаційного суверенітету, створення потужної та ефективної системи інформаційної безпеки в Україні, розробка ефективних стратегій і тактик боротьби з комунікаційними загрозами мають стати пріоритетними завданнями державних органів та недержавних організацій. Вирішення проблеми інформаційних загроз країні дасть змогу забезпечити захист інтересів суспільства і держави.

Список використаних джерел :

1. Абакумов В. М. Інформаційні війни як одна із форм реалізації загроз інформаційній безпеці держави. *Право і Безпека*. 2008. №7. С. 34–39.
2. Корсунський С. Інформаційна складова війни: як росія намагається послабити підтримку Заходу. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/informatsiyna-viyna-rosiyskyy-vplyv/31811302.html> (дата звернення 18.10.2023).
3. Остроухов В. В., Присяжнюк М. М. Інформаційна безпека держави. Київ : Ліра-К, 2021. 412 с.
4. Проноза І. І. Засоби масової інформації і комунікації в інформаційній війні як сучасна політична практика. *Науковий журнал «Політикус»*. 2020. № 3. С. 65–69.

Ольховська Людмила

*провідна наукова співробітниця
Полтавського літературно-меморіального
музею В. Г. Короленка
(м. Полтава)*

ВОЛОДИМИР КОРОЛЕНКО ПРО ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВЛАСНИХ ПОДОРОЖНІХ ЗАМАЛЬОВОК 1893 РОКУ. ФІНЛЯНДІЯ. ШВЕЦІЯ. ДАНІЯ. АНГЛІЯ)

У 1893 році видатний письменник Володимир Короленко разом із журналістом Сергієм Протопоповим відправляється у найбільш грандіозну подорож у своєму житті – до Сполучених Штатів Америки. Вибір маршруту із

Європи до США був своєрідним: великий європейський шлях мандрівники свідомо замінили на такий собі міжнародний путівець-манівець: Гельсинки – Стокгольм – Мальме – Копенгаген. В Копенгагені була запланована зупинка для зустрічі з відомим літературним критиком Георгом Брандесом. Потім через всю Данію до Німецького моря, через море – в Лондон. Далі – в Ліверпуль і - через Атлантичний океан – в Америку.

В щодениках та записниках самого прозаїка (а вони, зазвичай, перелились потім в оповідання і нариси) зустрічаємо немало спостережень й узагальнень. Вони витримали перевірку часом, найбільш сувору зі всіх перевірок. Ось деякі з них, які якнайбільше відповідають нашій темі: «Кожний з нас, за старою й доволі зрозумілою звичкою, несе з собою за кордон особливе почуття інстинктивного очікування. Нехай це буде наївне західництво або нарочита патріотична зневага до Європи, – все одно, насамперед, закордоном обов'язково проб'ється це питання: «Ну, що ж, у вас тут краще нашого? У вас культура, у вас свобода (в лапках або без лапок), у вас немає голода, злиднів, нещастя?» [2, с. 62]; «...закон життя є вічне прагнення, і питання не в тому, хто досяг вже всього, а лише в тому, хто сильніше прагне і хто більшого досягає... Раю нема й не буде, невдоволення не замре, поки буде теплитися життя... Досконалий устрій не той, що визнав себе раєм і не потребує подальшого покращення, а той, що – закономірніше, легше й здоровіше – надає шлях новим прагненням, які народжуються вічними законами життя...» [2, с. 36].

Віртуальна подорож Європою кінця XIX ст., екскурсоводом у якій виступає Володимир Короленко, дає змогу познайомитися із зображенням пам'ятних місць, архітектурою, музеями, побутом, звичками, традиціями чотирьох європейських країн: Фінляндії, Швеції, Данії, Англії.

Подорож починається в Фінляндії. Це територія Російської імперії, але вже й тут помітні різючі відмінності від іншої частини Росії. Насамперед – у ставленні до документів. І Короленко, і його супутник Протопопов, відірвавшись від рідної землі, забули зробити відмітку про реєстрацію виїзду: «в Теріокі нас якось не запитали, самі ми оголосити про себе не здогадалися, і...наші паспорти так і залишилися незайманими й не відміченими на жодному путівці» [2, с. 16]. Розмірковуючи про цю обставину, майстер слова відходить від сюжетної лінії і з гіркотою, приправленою гумористичною ноткою, видає читачеві цілу поему в прозі про найважливіший для всілякого громадянина Російської імперії документ – паспорт. Спочатку наводить думку однієї досвідченої людини, яка говорила йому, що «переїхавши через наш кордон, свій паспорт краще за все закопати де-небудь у землю, у таємному місці, для того, аби вирити його на зворотньому шляху» [2, с. 16]. Потім порівнює середнестатистичного англійця з підданим Російської імперії: англієць, чи то на батьківщині, чи то на чужині, є те, чим він себе називає. І якщо б когось прийшло в голову засумніватися в

цьому, то скептику довелося б самому потурбуватися щодо підтвердження або заперечення цього факту. Не те у нас, в Російській імперії! Наша людина завжди знаходиться наготові доводити свою справжність, а вже тут папірець, що називається нашим «видом», незамінний.

Отже, Фінляндія. У чому ж ще її разючі відмінності від іншої Росії? Вже тільки види з вікна потягу надзвичайно тішать око письменника: «Усюду, де показується житло, – відчувається відбиток скромного достатку й невтомної здорової праці...» [2, с. 19].

Із Фінляндії шлях письменника пролягає до Швеції. Він пливе на пароплаві «Norra Finland» («Північна Фінляндія») від Або – це останнє російське місто (якщо бути точними, місто фінське, але Фінляндія тоді належала Росії) до Стокгольму. Пароплав пробирається шхерами (шхери в перекладі з норвезької означає «скеля в морі»), це своєрідні скелясті острови, розділені вузькими протоками і розташовані в прибережній смузі моря. Якщо комусь із пасажирів треба зійти на берег, пароплав на мить зупиняється, пасажира спускають на човен, який перевезе до берега, а пароплав відпливає далі.

Чим же вразила Короленка ця країна, що найбільше за все йому впало в око? Зрозуміло, що письменник-гуманіст, великий патріот своєї країни підспудно порівнює картини заморського життя із тими, що залишилися на батьківщині й чекають на нього після повернення. Зрозуміло, що ці порівняння, як не гірко йому це усвідомлювати, зовсім не на користь неньки-батьківщини.

Найперше це те, що, у Швеції, як і у Фінляндії, яку вже побачили, створені всі умови для гармонійного розвитку дітей. Дорослі, заклавши основу, своїм прикладом демонструють, як гідно можна проводити дозвілля: «Ось де роздолля дітям. І у самих містах, і навкруги – безліч садів. За містом кожен неділю створюється справжній табір: родини робітників, дрібних торгівців, контористів (офісних працівників – Л. О.) тощо – всі виїждять куди-небудь на острови і в сади. Тут вони проводять цілий день, готують собі обід. А дитинчатка сплять у візочках або гамаках на повітрі, коли заморяться» [1, с. 63]. Відзначимо, що про спиртне тут й мова не заходить. А у листах чи то самого письменника, чи то мемуарах його близького оточення на тему виїздів на пікніки вдома, обов'язково виникає тема застілля із спиртним, йдеться про те, як усі п'ють, а Короленко не любить і не п'є ні вина, ні пива.

Увагу письменника привертають також муніципальні купальні (їх утримує місто, місто ж наймає і спеціальних вчителів плавання) з трамплінами для стрибків у воду: чудова, корисна для здоров'я розвага для дітей та дорослих. Він детально змальовує ці водні вправи шведів. Навіть вживає шведський спортивний термін: «*variande hoppen*», тобто «різноманітні стрибки». Вірогідно, йому хотілося би не лише споглядати, а випробувати трампліни та купальні самому, а краще б, зі своїми доньками, а ще краще було б заявитися сюди всією

сім'єю, у повному складі: «Про дітей і про купальні прочитай дівчатам, це буде їм цікаво» [1, с.64].

Колишній студент Петровсько-Разумовської земельної та лісової академії, учень К. А. Тимірязєва, Короленко відзначає доглянутість шведських полів: «Де-не-де трапляється миза, оточена обробленими полями, іноді щось на кшталт хутора, з будинками, розкиданими хаотично. Загалом – населення доволі нечисленне. Видно – руку людини: ліси оброблені, каміння вийняте – і на полянках надзвичайно густий чудовий хліб вказує, що можливо зробити навіть і на камінні. Але скільки ще не розроблених майже пустель!» [1, с. 65].

У Данії уважний мандрівник В.Г.Короленко констатує, що дерев'яний черевик все ж краще за російський лапоть, крім того, в місті Есб'єрг (накшталт нашого повітового містечка) виходять дві газети і є театр. Письменник здивований цими відкриттями й навіть дещо заздрить датчанам.

Із Данії морським шляхом Володимир Галактіонович переїхав до Англії. У спілкуванні із англійцями йому впадає в око, і він констатує це спостереження у листі до дружини з Лондона від 19/31 липня 1893 р., те, що жителі туманного Альбіону люблять точність в усьому: часі, діях, поглядах, а ми ніяк до точності звикнути не можемо.

Вразило його і те, як виховують дітей в цій країні. Англійському вихованню письменник ставить оцінку «відмінно»: «Я подивився на цих красивих дівчат, які навчаються у англійських школах, хлопчиків, рум'яних і міцних і, що найголовніше, – бадьорих, веселих, живих, з відмінною мускулатурою і прямою поставою, – і мені стало трішки заздрісно» [1, с.79].

Квартирна господарка, довідавшись, що у постояльца є діти, запропонувала виховувати їх у Англії. Тому в цьому ж листі, неначе у відповідь на пропозицію, Володимир Короленко розмірковує й приходить до висновку, що дітей треба виховувати на вітчизняному ґрунті: «у дітях хочеться бачити продовження себе,...і для них хочеться свого рідного щастя,...а якщо горя, то знову такого, яке знаєш, зрозумієш й розділиш сам! А тут miss з англійською мовою і манерами... Я гадаю, що це дуже тяжко, це справжня трагедія батьків і дітей» [1, с.79].

Ті моральні цінності, які були розпізнані Короленком під час його подорожей старою Європою наприкінці XIX століття, важливі і вельми привабливі і для нас, українців із третього десятиліття XXI століття. Це те, до чого варто прагнути і чого досягати.

Список використаних джерел :

1. Короленко В.Г. Избранные письма. Том I. Путешествия (1887–1903 г.г.), Москва: Кооперативное издательство «Мир», 1932. 220 с.
2. Короленко В. Полное посмертное собрание сочинений. Том XVIII, Государственное издательство Украины, 1923. 167с.